

Indien datgene, menschen in ook gekomen den" van kerk- en type. Dan elkander heb- val bleek, kan van het Luther- van kerkfor- vrucht" der volg' van het in der Reforma- het Luthersche recht, tegen- stelden zich op in uiteengaande en neen. Ge- eenstemming Hebben wij nu eggen: dat hier en denzelfden zeer oud, dat zijn aard, dat dat uit één- het bitter, en

over het geheel gereformeerden staan. Wij er- vruchten der groot gedeelte hun uitwerking waren dan ook ten, die hier de vraag gaat men met het neen" van den deze twee te andere te over- tot de ver- éne boom der een-vrucht had nde, bescha- bekeering (nog al men met de en was. Dat die men niet om der Refor- gehinderd door id. En dat dus en boom vol- sche, noch de

lezen keer het en al te gretig n ontsnappen op den duur is oord „plurifor- ben zal, dan ze gedachte in n", dat zich in Maar in geen lkaars tegen- er als „ja" en kander excom- zijnde pun- is gezegd werd, formeerden elk i dan hier het len? Dit woord het ongemerkt

eens over die e Grieksche en vasthoudende eerste en een- ord pluriformi- van kerkfor- zen de pluri- kerk? Dat de ard heeft, dat gerde de Re- nen. Ze heeft heeft met haar a" der Refor- toch pluri- h in woorden men, dat het wedergeboorte, n sterven, mo- n de Gerefor- iekschen. Maar rukken — niet kerk of kerk- n geding is. che kerk — en telbare schare ds ondanks ike het rechte zelf kinderen tit of een ander niet spreken ant, consequent en te spreken amheid als van niteit van het naar analogie iforme levens- il heeft hij zich

misgaan aan het zevende gebod, de ander, al heeft hij in overtreding geleefd tegen het vijfde; en zoo ook weer een ander Gods kind wezen, al doet hij zijn plicht niet tegenover het vierde. Maar gaat het nu aan, het type der ongehoorzamen en dat der gehoorzamen¹⁾ samen te herleiden tot twee „pluriforme" typen van levens-praxis, juist ten aanzien van de in geding zijnde punten? Het zal niet mogelijk zijn.

Ieder onzer zal er bang voor worden, als het op het terrein van de geboden 1—3, 5—10, gebeurde. Maar dan moeten wij er óók bang voor zijn, wanneer men zóó doet inzake het VIERDE gebod, dat over den kerkdienst en over de kerk-instituering handelt.

En als wij dan tenslotte ten overvloede óók nog denken aan de Grieksche kerk, die van de later Roomsche zich heeft afgescheiden, heusch niet door, als „vrucht" eener reformatie en nieuw kerktype te vormen, doch door inzake het vergaderen van de kerk, gelijk ook in andere zaken van leer en leven, niet meer met de andere christenen mee te kunnen gaan, dan is toch wel duidelijk, dat ook in dit punt van pluriformiteit niet recht gesproken kan worden. Het is heel gewone pluraliteit van instituten. Over de menselijke zonde en zwakheid (in welke laatste ook wij Gereformeerden met „alle vleesch" deel hebben), welke zonde en zwakheid de oorzaak zijn der schuldige pluraliteit, moet men niet heenlopen, door van pluriformiteit te spreken. Want zóó gebruikt men een mooi²⁾ woord voor een leelijke zaak. Zoo pleistert men met looze kalk. Dit laatste is allerminst een haterlijkheid, want ieder geeft toe, dat we hier voor een moeilijke vraagstuk staan. Ook vergete men niet, dat zij, die o.i. hier met looze kalk pleisteren, de zónen zijn, die in liefde over de zonden der vaders vergoelijkend hebben willen heengaan, niet over eigen zonden. Dit is dan ook het element van waarheid in de opmerking van prof. Hepp, dat de pluriformiteitsleer een streng kerkbegrip, en een eigen strengen kerk-ijver niet in den weg staat. Alleen maar, het noemen van de zonden der vaders met schoone namen is toch niet goed. Want, zullen ook de zonen zelf tot inkeer komen, en zullen dus de vruchten van de Reformatie, door zuivering en versterking van den boom, weer beter kunnen wassen, dan dient men een onvoldragen vrucht ook met dién naam te noemen; dan dient men „ja" en „neen" als elkanders tegenstelling, en niet als variatie van elkaar te beschouwen; en dan moet men terugkeeren tot de eerste beginselen van nuchterheid en waarheid.

Zoo komen wij aan de tweede vraag, die in ons voorgaand artikel gesteld is; wat is nu toch eigenlijk dat geheimzinnige „wezen", waarvan men verscheiden verschijnings-„vormen" hier aanwezig acht?

Maar omdat dit punt ons te ver zou voeren beware wij het liever voor den volgenden keer.

K. S.

„De Rotterdammer" over geest en methode.

Met terzijdelating van veel, dat met de zaak niets te maken heeft, antwoord ik even op wat „De Rotterdammer" opmerkte naar aanleiding van wat ik schreef in ons nr. van 21 Dec. (het ging over een citaat van Dr H. Beets).

Het blad meent, dat er misverstand in het spel is; helaas is dit niet zoo. Ik wist, dat inzake het congres iets was overgenomen van Prof. Kuiper (pro) en van Prof. Visscher (contra). Het blad meent, dat daarmee aan den eisch der objectiviteit is voldaan. Ik ontken dat, n.l. indien (gelijk het geval is) de lezers worden onthaald op een citaat van Dr H. Beets, die beweerde, dat de heeren Haitjema en Schilder maar eens met elkander praten moesten. Als „De Rotterdammer" meent — terwille van de relatie met Amerika! — dat te moeten doorgeven, dan is het noodig, vooraf verteld te hebben, dat hier tegen niet het minste bezwaar is, dat de weg daartoe geweest is, dat de bezwaren heel andere waren. Ik verlang niet, dat „De Rotterdammer" mij citeeren zal; dat laat mij koud. Maar ik verlang wel, dat, als het blad dat doet, dan ook gezegd wordt, waar het om gaat. Een Amerikaansch orgaan kan b.v. óók wel beweren, dat ik b.v. meer havermout moet eten. Maar als ik het nu eens dagelijks deed? Indertijd vermaande „De Rotterdammer" mij — per inzender — „Pniel" te lezen. Maar ik kreeg het al jaren lang gratis uit vriendschap van den „Pniel"-redacteur....

Het blad zegt: wij hebben twee professoren het woord gegeven, en die zijn beiden langer in het professorenvak dan prof. Schilder; hij zal het niet kwalijk nemen, dat wij voor het doorgeven van een pro- en een contra-stem die twee oudere collega's lieten spreken. Het argument kan mijn gemoed niet beroeren. Want a) het congres is geen professorenzaak; b) één der professoren is bestuurslid van den Calvinistenbond; c) als het blad

1) Herinnering tegen onverstand voor de zooveelste maal; het gaat hier alleen over dat ééne punt dat in geding is!

2) Mooi bedoeld; het woord zelf lijkt ons om later te noemen redenen vrij ongewenscht.

de stem van prof. dr H. Visscher overneemt, dan weet het natuurlijk, dat deze door zijn herhaalde uittalingen over de gereformeerden (b.v. over hun „liedjes") niet bepaald indruk maakt bij de gereformeerde lezers; d) ik voor mij meen, dat een blad, dat objectief zijn lezers wil inlichten, goed zal doen, aan de meening van prof. dr H. Visscher niet meer aandacht te schenken dan b.v. aan de opinie van dr K. Dijk, trouw lid der Geref. Kerken, redacteur van De Heraut, voorzitter der Synode, en curator van de beide Nederlandsche gereformeerde hoogeschoolen.

Conclusie: ik vraag niets. Maar als De Rotterdammer over mij spreken wil, dan moet het objectief gebeuren.

Ten laatste: dr Beets (zie diens voorrede op de uitgave van dr Kuipers Stone-lezingen) waardeerde de H.H. Barth en Haitjema in hun theologie heel anders dan ik. Dat worde ook niet vergeten. Overigens: als dr Beets in 't land komt, spreekt hij niet alleen de Rotterdammer-redactie, maar ook mij. En van harte. Maar zaken blijven zaken. En aan stemmingsstukjes hebben we niets.

K. S.

„De Nederlander".

In „De Nederlander" van 4 Jan. '35 („Voor den Zondag") wordt met een enkel woord gesproken over de radio-sprekbeurt, die ik onlangs voor de microfoon der Ned. Chr. Radio-vereeniging hield.

Wat daar over het ontstaan dier lezing gezegd wordt, is al even onwaar, als wat over den inhoud beweerd wordt.

Weerleggen doe ik dit niet.

Ieder, die geluisterd heeft, kan weten, dat het geen het blad mij laat zeggen, door mij in geen enkel opzicht beweerd is. En het zal daarom ook overbodig zijn, over de rest te spreken.

Ik volsta met een korte afwijzing van dit artikel, dat trouwens tegen de Geref. Kerken in het algemeen uiterst onbillijk en onzakelijk is.

Omdat echter enkele beschouwingen het artikel mede vullen, wil ik in den loop der volgende weken daarop wel met een enkel woord onder Persschouw ingaan. Ik zal dan tevens citeeren.

K. S.

A. den Doolaard. „Oriënt-Express".

Van den Auteur A. den Doolaard, over wiens werk ik in ons blad herhaaldelijk heb geschreven (jg. 13, nos. 23—41, jg. 14, no. 28), is een nieuw boek verschenen, dat, in verband met de aangegeven artikelen, onze aandacht verdient.

De lezer herinnert zich, dat A. den Doolaard (pseudoniem voor C. Spoelstra) zijn literaire werkzaamheid begon als dichter van onstuimige verzen in den vitalistischen toon. Zijn bundels „De verliefde Betonwerker" en „De Wilde Vaart", evenals de „Balladen van den onbekenden Soldaat" en „De gestorven Landloopers" zijn, naar Anthonie Donker heeft opgemerkt „leven-veroverend, maar van een levensmoed, die nog onbepaald is". Ze worden gekenmerkt door een „onstuimige romantiek" en „een voorliefde en vereering voor sterke, heroïsch romantische gestalten".

Bij zijn overgang naar het proza, dien hij met de andere jonge dichters van de twintiger jaren onder aanvoering van Marsman deed, veranderde de vorm van zijn werk, maar bleef het karakter. Zijn eerste roman „De laatste Ronde", was van eenzelfde onstuimigheid als zijn eerste verzen, onbesuisd vitalisme in „wilde vaart", maar innerlijk hol. En enkele volgende proeven, „De Witte Stille" en „van Ski en Propellor", leden, ofschoon in mindere mate dan „De laatste Ronde", aan hetzelfde euvel van „veel krachtvertoon en krachtverbruik" — ik citeer nog eens Anthonie Donker — „en daardoor een fatale verwijdering van de essentialia des levens".

Eerst toen zijn belangstelling zich ging concentreren en, mede ten gevolge van eigen waarneming, zich ging richten op het levensbeeld van den niet-westersch-gecultiveerden Europeaan, kwam er beheersching in zijn boeken. „De Wilden van Europa", straks het literair-voortreffelijke „De Druivenplukkers", waren een belangrijke vooruitgang. „De Herberg met het Hoefijzer" bracht de juiste aanwending van expressieve kracht en de zuivere aansluiting van het vitalisme aan de essentialia des levens. Dat kleine boekje was, gelijk ik heb aangeleend in het genoemde artikel (jg. 14, no. 28), een kunstschepping, die boven al het gelijktijdige uitreikte in betekenis en de beloften, die het vroegere werk inhield, volkomen inloste. Het gaf weliswaar ook een beeld van ongeremde menselijkheid, maar nu gesteld tegen den forschen achtergrond van woeste natuur en primitieve cultuur en daarom niet slechts verantwoord, maar zelfs ontroerend.

Het nieuwe boek, „Oriënt Express", blijft in dezelfde sfeer.

Ook nu weer is de omgeving die van het Macedonische bergland en zijn de menschen dezelfde

ontembare krachtfiguren, omdat op het spel staan hun liefde en hun haat, hun land en hun volk.

Het ingewikkelde verhaal speelt in de omgeving der Macedonische comitadj's, die de bevrijding van hun geboortegrd willen bewerken. Ze komen in dit boek voor in heel hun historische ontwikkeling, van dat ze in 1903 zich verzetten tegen de Turksche heerschappij, tot ze, na den wereldoorlog, met verbeterde woede ageren tegen den nieuw-geworden toestand. Worstelend met laaie volharding, maar tegelijk niet terugschrikkend voor terroristische geweldmaatregelen, levend uit een brandend ideaal, maar eveneens handelend naar de impulsen van haat en vijandschap, zijn ze de echte vertegenwoordigers van het primitieve, dat door geen cultuur-vormen wordt ingetoomd in zijn uitingen.

In enkele scherp-gemarqueerde figuren heeft de Schrijver hun beeld gegrepen, hun romantisch beeld, want ze zijn fantasie-scheppingen op een basis van realiteit.

Daar is vooreerst Damian Drangov, de groote strijder uit den Turkentijd, een bijkans legenda- rische figuur in zijn heroïsche zelfopoffering en zijn alles beheerschend nationalisme. Naast hem zijn vrouw, die met hem en zijn beide broers een leidende rol heeft in de geheime verzetsorganisatie, een heldin en een furie tegelijk. Dan Milja, hun dochter, die beider aard tot een resultante van fanatisme en niets ontzienden hartstocht verenigt. Aanvankelijk de vereenzaamde onderwijzeres op een klein dorp, die trouw gezworen heeft aan het oude devies der Macedonische vrijheid (ofschoon door den wereldoorlog de verhoudingen zijn veranderd en niet meer de Turken, maar het broedervolk der Serven de tegenstanders zijn) gaat ze deelnemen aan de actie der comitadj's, als ze de geliefde is geworden van Todor Alexandrov, den bruten leider uit den nieuweren tijd, den vierden centralen persoon uit het boek. Zijn contact met de Sovjet-regeerders uit Rusland brengt het communistisch bewegen in het verhaal en daarmee een andere politieke gesteldheid, dan die van Damian Drangov en de zijnen. Als hij, nog voordat hij er in geslaagd is de verbinding met de Sovjets te realiseren, door sluipmoord is omgekomen, heeft Milja maar één levensdoel meer en is ze bezeten van één begeerte: zijn dood te wreken. In die blinde, verterende waakzucht, wordt ze het werktuig in de handen der terroristen, die een aanslag op den Oriënt-express voorbereiden, omdat die Oriëntlijn het werk is van kapitalistische en anti-Macedonische politiek. Haar eigen ideaal, Todor te wreken, is echter sterker dan de politieke invloeden, waarin ze heeft gemeend den weg tot haar doel te vinden. En zoo pleegt ze verraad aan de partij en boet dat verraad met een vreeselijken dood.

Om deze figuren, met dien van Damians broer, oom Kosta, als tegenhanger (hij heeft zich afgekeerd van alle breedere actie en legt al zijn liefde voor den Macedonischen grond in stoeren arbeid op zijn akkers), is de inhoud van het verhaal verweven, en dat met een beklemmende stijging, naarmate zich de martelende tweespalt in Milja's ziel ontwikkelt. Er laat een verterend vuur door al dat snelwisselend gebeuren heen, een suizende koorts van vrijheidsverlangen, een ongebreidelde drift naar geweld en vernietiging. En in de spanning van deze orgie van hartstochten is de lezer als met verbijstering geslagen.

Literair gezien is het boek een prachtwerk. Het is meeslepend in zijn expressieve taal en boeiend door zijn kleurigen, bewogen stijl. Het heeft, als alle boeken van dezen schrijver, schitterende momenten, vooral daar, waar het, naar de methode der proza-vernieuwing, met fel-recele plastiek menschen en verhoudingen tot levende werkelijkheden maakt. Het is geschreven in dat hartstochtelijk tempo, dat de nieuwere romankunst beheerscht en met de vurigheid, die de winst is van het vitalisme in de moderne proza-literatuur. „Er jagen", aldus heeft Gerard van Eckeren geschreven, „over dit boek de hooge nachtelijke hemelen, vol stormige, zilveren wolken; daags brandt er de vlijmende Macedonische zon de bruinroode wegen tot pulver en in de ravijnen, waardoor de comitadj's strompelen, staat slijmerig sijnwater met malariekiemen. De auteur beschrijft deze dingen minder dan dat hij ze aanduidt, zooals een schilder zijn niet angstvallig op nuances afgewogen kleuren hier en daar maar ruw-weg neersmaakt op zijn doek, maar we zien van onder die ruigheid vandaan toch zeer nauwkeurige en zeer levende beelden tevoorschijn komen.... „Oriënt-Express" is een boek, dat ik reken tot de familie van de groote werken der literatuur....

Naast deze literaire beteekenis staat die van het boek als tijdbeeld. Al is het niet een historische roman (de Schrijver zelf zegt dat in een lezenswaardige inleiding) het geeft toch in zijn oriëntteering naar historische motieven en zijn op waarneming rustende teekening van de locale verhoudingen een beeld van het roerige Balkanleven van de laatste twintig jaren, dat in zijn scherpte is van ongemeene kracht.

Maar — en dat is de keerzijde van deze verdiensten — tegenover deze treffelijke waarde-elementen staat de geestelijk-zedelijke positie van den

roman. En die doet elke mogelijkheid van waardeering voor ons wegvallen. Aan zijn drastisch samenstel van verzetpleging, politieke agitatie, partij-terrorisme, ontbreekt elke ideële motiveering. Wat juist in den jongen uit „De Herberg met het Hoelizer” zoo sterk sprak, het ten-slotte-groote van wat hem bewoog en fanatiseerde, wordt hier gemist, met name in het tweede gedeelte van den roman en in zijn hoofdzak: de Milja-schepping. Zeker, er is bij haar wel idealisme, maar veel groter dan dat is haar wraaklust. Er breekt ook wel iets van het fijne van Leonard (uit „De Herberg”) door in de Kosta-figuur, maar daaroverheen golft voor het lezersoog aanstands weer de heelsche vernielzucht. De liefde, die er was bij den kleinen held uit de herberg en, groter en dieper, bij den pater uit het bergdorp, is hier verwrongen tot haat, en de menscheelikeid, die daar onder het primitieve bloeds, is hier oververkerd door wreedheid en rustdorst. Het levenveroverende beteekent hier levensvernietiging. En wat heroïsme moet zijn en aanvankelijk was, ook al was het dan revolutionair heroïsme, is geworden wraak-begeerte na haar fatalisme.

Geestelijk-zedelijk is daarom deze roman volstrekt onaanvaardbaar. De „geest uit den afgrond” staat uit zijn blad zijden op, in al zijn demonische afzichteelikeid. De offerbereidheid, die een van de leidende motieven is uit het werk, is een christelijke gedachte, maar waar ze geboren wordt uit haat en wraakzucht, is ze anti-christelijk. En haar, ongetwijfeld schitterende, literaire verbeelding, is dood-gevaarlijk. Indien ergens, dan klemt hier het voor ons primaire van de principiële literatuur-beschouwing, die waardeering van waarde absoluut en beslissend scheidt.

C. T.

III ZIELKUNDE III

Vorming der persoonlijkheid.

II.

Wij komen nu voor de vraag, hoe wij het begrip „vorming der persoonlijkheid” of „persoonlijkeheidsvorming” hebben te definieeren.

Wij wezen er reeds op, dat er verschil is tusschen „persoonlijkeheidsvorming” en „karaktervorming”.

Wij willen echter ook al dadelijk toegeven, dat

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEITSEN

De plaats van Maria, de moeder des Heeren, in de heilsgeschiedenis.

II.

Er is nog meer te lezen, reeds in het Kerstverhaal van het evangelie, over Jozefs en Maria's huwelijk. In Luc. 2:7 heet het: „en zij baarde haar eerstgeboren zoon”. Het Grieksch heeft daar *prototokos*. Nu is dat woord niet zeldzaam in het N. T. en de christelijke literatuur van den oudsten tijd. Ook om iets anders omtrent Christus aan te duiden dan zijn relatie tot Maria wordt het wel gebruikt. Hij is de „eerstgeborene onder vele broeders” (Rom. 8:29), of ook alleen „de eerstgeborene” (Hebr. 1:6); Hij heet „de eerstgeborene uit of van de dooden” (Kol. 1:18. Openb. 1:5) en „van de heele schepping” (Kol. 1:15). Maar als de Arianen zich op de laatste uitdrukking bijv. zouden willen beroepen voor hun leer, dat Christus naar zijn wezen dicht bij de schepping dan bij God staat, zijn we onmiddellijk klaar om hen te wijzen op dat andere woord: *monogenes*, d. i. eeniggeborene. Om die gedachte uit te drukken, is dus de Griekse bijbel niet verlegen om woorden.

En als ze zegt *prototokos*, bedoelt ze immer een, die een reeks aanvangt; de rij opent, terwijl anderen volgen. Temeer heeft deze redeneering kracht in het onderhavige geval, omdat niet slechts bij de aanduiding van Christus' verhouding tot den Vader het verschil tusschen den Zoon en den Middelaar kan worden uitgedrukt door verschillende woorden, maar omdat ook bij kinderen van aardsche vaders en moeders dezelfde Lucas, die het Kerstevangelie van Maria's eerstgeboren zoon schreef, de onderscheiding kent tusschen *prototokos* (eerstgeborene) en *monogenes* (eeniggeborene). In 7:12 noemt hij den z.g.n. „jongeling van Nain” een „eeniggeboren zoon van zijn moeder”.

Nu heeft men zich sinds den vernufteling Hieronymus er wel op beroepen, dat „eerstgeborene” ook terminologie van de Mozaïsche wet is, en dat in deze terminologie toch op den „eerstgeborene” niet noodzakelijk anderen volgen moeten, doch dan verliest men uit het oog, dat Lucas niet in de termen van den wetgever spreekt. Hij is in zijn verhaal historicus, die de verdere geschiedenis van

beide begrippen moeilijk zijn te omschrijven en dat het niet zoo heel eenvoudig is te zeggen, waarin nu eigenlijk het verschil tusschen deze twee bestaat.

Toch willen wij trachten over deze dingen iets meer te zeggen, om zoo te komen tot een begrips-begrenzing.

Het karakter behoort bij de persoonlijkheid. En persoonlijkheid zonder karakter bestaat er niet. Want ook al is een persoonlijkheid slecht gevormd en verkeerd ontwikkeld en al heeft deze een slecht of gebrekkig karakter, dan nog kunnen wij bij den mensch, dien het betreft, spreken van een karakter en van een persoonlijkheid.

Dat nu karakter en persoonlijkheid niet hetzelfde zijn blijkt wel hieruit, dat wij in het dagelijksche leven zeer wel van iemand kunnen zeggen: „die man of die vrouw is heelemaal geen persoonlijkheid”. En als iemand dan zegt: ik vind het toch geen ongeschikt type, dan kunnen wij antwoorden: „o neen, hij (zij) heeft een best karakter”.

Om nu misverstand te voorkomen, moeten wij er al dadelijk op wijzen, dat men ook weer niet moet denken, dat een persoonlijkheid per sé iemand wezen moet zoo van het type, dat altijd weer met kracht en geweld optreedt, dat steeds opnieuw zich gelden laat en dat wel voort voldoende de ellebogen te gebruiken om vooraan te komen in de rij. Iemand kan rustig en kalm zijn gang gaan, in het publieke leven niet op den voorgrond treden, weinig van zich laten hooren, misschien zelfs in den eigen gezinskring de neiging hebben zich terug te trekken, terwijl hij toch werkelijk datgene is, wat men pleegt te noemen „een persoonlijkheid”.

Maar, dat deze persoonlijkheid zich nu op de wijze openbaart zooals wij die omschreven, is een kwestie van zijn karakter.

Nu behoort, zoo we zeiden, het karakter tot de persoonlijkheid. Door het karakter wordt de persoonlijkheid op een bepaalde wijze gekleurd.

De persoonlijkheid echter omvat het totaal van de levensuitingen van den betrokkene. Het karakter geeft aan die levensuitingen kleur en type.

Het antwoord op de vraag, of iemand een gevormde persoonlijkheid is, wordt bepaald door verschillende factoren. De belangrijkste factoren hierbij zijn deze, of iemands aanleg tot zijn recht komt, of de opvoedings- en milieu-invloeden zich op harmonische wijze bij dezen aanleg hebben aanpasten en of de betrokkene in de levensomstandigheden en het cultuurmilieu, waarin God hem heeft geplaatst, zijn door opvoeding en milieu ontwikkelden aanleg weet te

de heilige familie kent, en die dus nimmer eerstgeboren zoon zou kunnen schrijven, wanneer hij niet van meerdere, latere kinderen wist.

* * *

Voorts zijn daar, ten bewijze van het feit, dat Maria na Bethlehem's wonder een heel gewone huisvrouwentaak in een groot en druk en waarschijnlijk niet-rijk gezin aanvaard en trouw vervuld heeft, de vele plaatsen in het N. T., die van de broeders des Heeren spreken. Deze plaatsen zijn zeven in getal, terwijl één ander maal van één der broeders nog gesproken wordt onder die aanduiding (Matth. 12:46 e.v.; 13:55; Mark. 3:31 e.v.; Joh. 2:12; 7:3 en 5; Hand. 1:14; 1 Kor. 9:5 en Gal. 1:19.)²² De namen der vier broeders zijn bewaard in het evangelie (Jakob, Josef of Jose, Simon en Juda; volgens kerkelijke traditie was Jakob de oudste van die vier). Er waren ook zusters; volgens Mark. 13:56 minstens twee; hun namen zijn niet bewaard en de vrij laat opduikende berichten over hen variëren onderling zowel over het getal als over de namen.

En in den tijd, toen in de kerk van Madonna-verering nog geen spoor te ontdekken was, weten dan ook kerkvaders als Irenaeus en Tertullianus van een maagdelijkheid van Maria slechts *a d h u c*, d. i. tot op den tijd van de geboorte van Jezus.²³ Hoe konden ze ook anders in hun bijbel lezen, waarin Matth. 1:25, en *prototokos* (eerstgeborene) en van de broeders van den Heere stond.

Pas tegen het eind van de 4e eeuw, wanneer er reeds duidelijk Mariavereering is, wordt de kwestie van Jezus' familieomstandigheden voorwerp van uitvoeriger overwegingen. Overwegingen, die niet los stonden van de toenmalige dogmatiek en ethiek.

De overzichten, die bijv. Lightfoot²⁴, Zahn en Bavinck geven over deze overwegingen, knopen aan bij de namen van Epiphanius, die de broeders des Heeren hield voor kinderen uit een vroeger huwelijk van Jozef met een andere vrouw; van Hieronymus, die hen aanzag voor neefs van Jezus, en van Helvidius, die nuchter de gegevens van de Schrift verdedigd heeft.

²² Uitvoerig en in hoofdzaak onwederlegbaar over de familie van den Heere: Th. Zahn: *Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons* VI, 1900, 225-364.

²³ Dit juist voor Irenaeus, die in zijn recapitulatie-theorie wel parallelen trekt tusschen Maria en Eva, te hebben geschreven is het parafraze van Hugo Koch's reeds eerder geciteerd bewijs: *Adhuc Virgo*.

²⁴ J. B. Lightfoot, *Galatian*, London, 1884, p. 252-291.

gebruiken op een wijze, die vruchtdragend is.

Wij kunnen van iemand, die aan de voorwaarden, in de laatste zinnen gesteld, voldoet, zeggen, dat hij een gevormde persoonlijkheid is, of ook wel, dat hij een gevormde persoonlijkheid heeft (wij komen op dit verschil in uitdruckswijze nog wel nader terug).

Maar het moet duidelijk zijn, dat een niet-gevormde persoonlijkheid toch ook een persoonlijkheid is.

Alleen maar, hier komen wij in botsing met het spraakgebruik, naar het schijnt. Wanneer wij van iemand zeggen: „hij is een persoonlijkheid”, dan bedoelen wij meestal: hij is een sterke persoonlijkheid. Dit spraakgebruik moet ons niet in de war brengen. Onze taal kent meer dergelijke zegswijzen. Wanneer ik van iemand zeg: „dat is een „man””, dan bedoel ik daarmee, dat de betrokkene een flinke man is, dat zijn mannelijke eigenschappen als bijzondere deugden naar voren treden. Maar dit beteekent niet, dat de duizenden, die bij den Burgerlijken Stand staan ingeschreven en van wie ik niet gaarne zou zeggen, dat zij mannen zijn in dien specialen zin, daarom geen mannen zijn. Integendeel, ieder zal direct bereid zijn om te zeggen, dat er idem zoveel mannen in die en die stad wonen, ook al heeft hij eerst betoogd, dat de persoon voor wien hij veel vereering heeft, een „man” is.

Zoo wordt nu ook het woord persoonlijkheid in tweeërlei zin gebruikt. Het wordt gebruikt in den specialen zin, ongeveer synoniem met de wijze waarop het woord „een man” of „een vrouw” gebezigd wordt; maar het woord persoonlijkheid kan ook gebezigd worden in den algemeenen zin, waarbij het eenvoudig beteekent de totaalstructuur, de samenhang van het leven in den ééne mensch, over wien wij handelen. Zoo wordt het mogelijk, dat wij spreken over „een merkwaardige persoonlijkheid”, „een onevenwichtige persoonlijkheid”, „een krachtige persoonlijkheid”, „een weinig betekenende persoonlijkheid”, enz.

Allerlei misvattingen, die er ten opzichte van het begrip persoonlijkheid bestaan, zijn nu voortgekomen uit het feit, dat men de twee begrippen „persoonlijkheid” met elkaar verwarde.

Wanneer in allerlei advertenties bepaalde methodes worden aanbevolen tot vorming der persoonlijkheid, dan denkt men veelal aan het woord persoonlijkheid in den specialen zin. „Wees een persoonlijkheid”, zoo zegt men dan. In dat geval beteekent dit dan: „Wees een flinke persoonlijkheid, wees een kerel, wees een sterke persoonlijkheid”.

In dien zin gebruikt, is het begrip „persoon-

Op den strijd, die nu Helvidius en Hieronymus voerden nader ingaan, gedooft het bestek niet. Wel kan nog even worden gezegd, dat Epiphanius' voorstelling in de Griekse kerk veel aanhang vond; en rust in mededeelingen van het prot-evangelie van Jacobus, dat Jozef voor zijn aanraking met Maria weduwnaar maakt, een heel oud man dan reeds. En dat Hieronymus, nog vorder schietende dan Epiphanius, niet slechts de maagdelijkheid van Maria reddend wilde, doch ook die van Jozef. Zijn idee was origineel. Deze groote geleerde in de oogen van zijn lijdgenooten, raadsman van de deftige romeinse dames in theologische en seculische problemen, heeft zonder gebruik te maken van het bedenkelijke middel der apocryphe traditie, puur door exegetische scherpzinnigheid en onovertroffen geleerdheid, het klaar-gespeeld een oplossing van zijn probleem te vinden, die compleet voldeed aan den toenmaals geldenden smaak. Dan blijven weliswaar van al de Jakobussen van het N. T. er maar twee over, dan worden de broeders des Heeren wel tot discipelen gemaakt, al bleek hun onwil om zich bij Christus aan te sluiten vóór Zijn opstanding ook meermalen evident (Mark. 3 en Joh. 7); dan worden de vier vrouwen, die bij het kruis stonden, gereduceerd tot drie (Joh. 19:25) en had Maria van Nazareth een zuster, die ook Maria heette, maar dan is dit geweldige resultaat toch ook bereikt, dat Jozef en Maria beide te respecteren zijn voor een kerk, die aan haar monniken en nonnen al groter glorie geeft.

Het is wel duidelijk, dat al wie Hieronymus' tendenzen afwijst, voor zijn constructie weinig goede woorden over hebben kan.

Maar ook de gedachte van Epiphanius is moeilijk te rijmen met de Schriftgegevens. Stel, dat Jozef voor zijn moederloos gebleven kindertjes in Maria een moeder had gezocht, zou God dan deze Maria verkoren hebben om moeder van Christus te zijn? En hoe wil men b.v. bij een dergelijke constructie der feiten plaats geven aan iets als de vlucht naar Egypte?

Wie nu maar geen probleem maakt van wat heel simpel is, is hier toch wel spoedig klaar. Alleen een theologie, die zich almeer heeft vastgewoelen in de verdediging der in haar kerk voortwoerende Madonna-verering, staat hier verlegen, en weet in haar verlegenheid tenslotte ook geen grenzen meer.

Wanswerd a. d. Streek.

R. SCHIPPERS.

lijkheidsver-
schen zom-
gesuggere-
schen we-
waren, te-
zooals me-
zooals m-
slaagden.

Wannee-
soonlijke-
neer deze-
leven ond-
flinke ken-
en met -
moet doe-
dan is d-
vaarlijk-
kene zel-

Persoon-
anders d-
van „ster-
Persoon-
de genad-
God ons-
ons heef-
schen v-
de leidin-
invloeden-
heeft.

Ware p-
uitgroe-
gaafheid-
omstand-
doen ont-
heeft geg-
Vandae-
persoon-
zeggen, d-
arbeid, in-
in zijn v-
schatte-
heeft.

In ho-
gaven, d-
wicht -
bij de op-
vraag.

Dit ev-
vrucht v-
van kan-
De opvo-
echter ve-
de meer-
beleven-
roeping-
zijn opte-
vorming.

Wanne-
beeld, on-
heeft tew-
oefenen -
laatste b-
door zijn-
gezin, d-
ook in d-
juiste ev-
hem rec-
ping in-
zijdelings-
de hande-

Want -
plicht, m-
over zijn-
evenwicht-
soonlijke-
van zijn-
biddend-
vinden.

éene per-
in zijn e-
Door -
wij bed-
tot den -
lijk in e-
do ondc-
gaafdehe-

Na d-
grppen -
ming” k-
dan ond-
ben te v-
oenige a-
het beg-
Het k-
de pers-
Door -
bepaald -
Maar -
vormend-
dus ni-
alsof w-
toch no-
lijk ever-
wegnem -
Dat lan-
karakter-
lijkheid